

Bitka u Ardenima 1944. - 1945.

Puhalo, Rebeka

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:635988>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Sveučilišni prijediplomski dvopredmetni studij Povijesti i Mađarskog jezika i
književnosti

Rebeka Puhalo

Bitka u Ardenima 1944. - 1945.

Završni rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Domagoj Tomas

Osijek, 2024.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za povijest

Sveučilišni prijediplomski dvopredmetni studij Povijesti i Mađarskog jezika i
književnosti

Rebeka Puhalo

Bitka u Ardenima 1944. - 1945.

Završni rad

Humanističke znanosti, povijest, hrvatska i svjetska moderna i suvremena povijest

Mentor: izv. prof. dr. sc. Domagoj Tomas

Osijek, 2024.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisao/napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku 24.06.2024.

Rebeka Puhalo 0122240289

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Otvaranjem Zapadne bojišnice u Europi započinje napredovanje savezničkih postrojbi prema Trećem Reichu. Završetkom operacije Market Garden i zauzimanjem Antwerpena, njemačka opskrba dovedena je u pitanje. Kako bi preokrenuo tijek rata, Adolf Hitler izdaje naredbu za napad u Ardenima pod nazivom Wacht am Rhein. Nakon detaljnog planiranja, operacija započinje 16. prosinca 1944. godine te pogađa nespremne savezničke postrojbe, no nakon reorganizacije ponovno započinju s djelovanjem. Među postrojbama koje su sudjelovale u bitci nalazila se i 761. tenkovska bojna, prva afroamerička tenkovska bojna, koja nakon zahtjevne obuke, dolazi u Europu. Djelovala je kao podrška pješačkim postrojbama te sudjelovala u ključnim bitkama operacije. U siječnju 1945. godine započela je saveznička ofenziva s ciljem zauzimanja njemačke izbočine, a tada su također pokrenute njemačka i sovjetska ofenziva. Bitke su vođene do kraja mjeseca te su rezultirale daljnjim savezničkim napredovanjem.

Ključne riječi: Ardeni, Afroamerikanci, 761. tenkovska bojna, ofenziva

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Stanje na Zapadnoj bojišnici 1944. godine	3
3.	Pripreme za protuofenzivu.....	5
4.	Početak i tijek operacije	8
5.	Djelovanje 761. tenkofske bojne.....	10
6.	Završetak bitke i posljedice	15
7.	Zaključak.....	19
8.	Prilozi.....	20
9.	Popis izvora i literature	22

1. Uvod

Predmet je istraživanja ovoga rada Bitka u Ardenima 1944./1945. godine s naglaskom na djelovanju 761. tenkovske bojne. Postrojba je izabrana zbog činjenice kako je bila prva afroamerička oklopna postrojba koja je sudjelovala u Drugom svjetskom ratu na Europskoj bojišnici, no ni danas nije dovoljno istražena te je jedna od gotovo nepoznatih tema u američkoj te svjetskoj historiografiji.¹ Hipoteza ovoga istraživanja polazi od rada „Employment of negro man power in war“, kojeg je napisao američki Army War College 1925. godine. U navedenom se radu navodi kako su Afroamerikanci, odnosno njihove psihičke i fizičke sposobnosti, inferiorne onima bijelaca te će ovo istraživanje nastojati demantirati tu tvrdnju.²

Prilikom pisanja rada korištena je tzv. narativna tehnika analize bitke opisane u knjizi *A Guide to the Study and Use of Military History*. Navedna se tehnika sastoji od prikaza događaja koji su prethodili bitci, analize terena i vremenskih uvjeta te njihovog utjecaja na bitku. Zatim slijedi obrada bitke, odnosno početka, tijeka i završetka te njezinog utjecaja na buduće događaje.³

Rad je podijeljen na osam poglavlja, a nakon uvodnoga slijedi prikaz stanja na Zapadnoj bojišnici 1944. godine te događaji koji su prethodili bitci. U idućem se poglavlju analiziraju razlozi započinjanja bitke, planiranje te pripreme za operaciju. Također se objašnjava stanje američkih postrojbi i njihovi propusti netom prije, ali i tijekom same bitke. U četvrtom poglavlju analizira se početak i tijek bitke, dok je u petom naglasak na 761. tenkovskoj bojni, a nakon kratkog prikaza povijesti postrojbe, objašnjava se i njezino djelovanje u prosincu 1944. i siječnju 1945. godine. Posebice se obraća pozornost na brojčano stanje bojne, odnosno promjene u vidu žrtava te gubitcima u naoružanju. Šesto poglavlje prikazuje završne operacije bitke i njezine posljedice, s posebnim naglaskom na prikaz broja žrtava američke vojske i 761. tenkovske bojne te gubitcima koje je postrojba nanijela njemačkim postrojbama. Nakon zaključka, slijede priloge koji će poslužiti za lakše razumijevanje vojne terminologije korištene prilikom pisanja rada. U prvoj tablici prikazani su ekvivalenti činova Američke vojske, Wehrmachta, Waffen SS-a te Hrvatske

¹ Bitno je napomenuti kako je 761. tenkovska bojna bila prva takva afroamerička postrojba koja je sudjelovala u ratu, no i prije njezina nastanka djelovale su i druge afroameričke postrojbe.

² National Archives, Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum, The Army War College, Office of the Commandant, *Memorandum for the Chief of Staff, Employment of negro man power in war* (Washington D.C., 1925.) pristupio ostvaren 21. VI. 2024. <http://docs.fdrlibrary.marist.edu/tedoc.pdf>

³ John Jessup Jr. i Robert Coakley, *A Guide to the Study and Use of Military History* (Washington D.C.: Centre of Military History, United States Army, 1988.), 52.

kopnene vojske, dok drugu tablicu čine ekvivalenti postrojbi Američke te Hrvatske kopnene vojske.⁴

Istraženost teme vidljiva je u broju radova inozemnih, ponajviše američkih i britanskih, povjesničara. Tema Bitke u Ardenima prilično je istraжена pa su Stephen Ambrose⁵, Antony Beevor⁶ te Hugh Marshall Cole⁷ samo neki od autora čiji su radovi korišteni prilikom pisanja rada. Međutim, tema 761. tenkofske bojne, kao i većine afroameričkih postrojbi tijekom cijele povijesti Sjedinjenih Američkih Država, iznimno je slabo istraжена. Prilikom obrade te temu u radu su korištene knjige Gine Marie DiNicolo,⁸ Kareema Abdul-Jabbara, Anthonya Waltona⁹ te Charlesa Wayne Sasser¹⁰. Iako sve navedene studije detaljno prikazuju djelovanje američke vojske te 761. tenkofske bojne, ne stavljaju naglasak na statističke podatke, odnosno promjene u brojčanom stanju, kako ljudstva, tako i oružja, tijekom same bitke.¹¹ Iz toga su razloga prilikom pisanja rada korištena službena deklasificirana vojna izvješća dostupna na službenim stranicama *Command and General Staff College, Ike Skelton Combined Arms Research Library* za opći prikaz Zapadne bojišnice te Bitke u Ardenima.¹² Osim toga upotrijebljeno je i gradivo američkog *National Archives at College Park, College Park, MD* za prikaz nastanka i početnog djelovanja 761. tenkofske bojne tijekom Drugoga svjetskog rata. Navedeno gradivo također je poslužilo za prikazivanje djelovanja tijekom Bitke u Ardenima, ali i promjena koje su se događale u broju tenkova i žrtava.¹³

⁴ Termin „Američka vojska“ odnosi se na „U. S. Army“, jednu od grana Oružanih snaga Sjedinjenih Američkih Država, odnosno „U. S. Military“. U Oružanim snagama Republike Hrvatske ekvivalent za „Army“ je „Hrvatska kopnena vojska“. Termini koji su navedeni u tablicama odnose se na navedenu granu oružanih snaga, no određeni termini koriste se i u drugim granama.

⁵ Stephen Edward Ambrose, *Citizen Soldiers, The US Army from the Beaches of Normandy to the Surrender of Germany* (London: Simon & Schuster UK Ltd, 2016.)

⁶ Antony Beevor, *Ardennes 1944, Hitler's Last Gamble* (London: Penguin Books, 2016.)

⁷ Hugh Marshall Cole, *United States Army in World War Two, The European Theater of Operations, The Ardennes: Battle of the Bulge* (Washington D.C.: Center of Military History United States Army, 1993.)

⁸ Gina Maria DiNicolo, *The Black Panthers at War, The 761st Tank Battalion and General Patton's Drive on Germany* (Alexandria: St. John's Press, 2016.)

⁹ Kareem Abdul – Jabbar i Anthony Walton, *Brothers in Arms, The Epic Story of 761st Tank Battalion, WWII's Forgotten Heroes* (New York: Harlem Moon Broadway Books, 2004.)

¹⁰ Charles Wayne Sasser, *The African – American 761st Tank Battalion in World War Two, Patton's Panthers* (New York: POCKET BOOKS, 2005.)

¹¹ Bitno je napomenuti kako svaki rad sadrži podatke o broju žrtava i gubitcima, no nisu dovoljno detaljni za potrebe ovoga rada.

¹² *Command and General Staff College, Ike Skelton Combined Arms Research Library*
<https://cgsc.contentdm.oclc.org/>

¹³ Prilikom citiranja navedenoga gradiva konzultirana su pravila citiranja dostupna na službenim stranicama National Archives at College Park. Naime, citiranje započinje nazivom dokumenta, slijedi naziv podserije u kojoj se nalazi, zatim serije te na kraju fonda i naziva arhiva u kojemu se navedeno gradivo nalazi. Bitno je napomenuti kako su navedeni termini samo ekvivalenti koji se koriste prilikom citiranja gradiva arhiva u Republici Hrvatskoj te se razlikuju od termina korištenih za citiranja gradiva američkog National Archivesa.
<https://www.archives.gov/files/publications/general-info-leaflets/17-citing-records.pdf>

2. Stanje na Zapadnoj bojišnici 1944. godine

U siječnju 1943. godine održala se konferencija u Casablanci, u današnjem Maroku, na kojoj su se sastale savezničke snage te je Chief of Staff to Supreme Allied Commander (COSSAC) izdao naredbu za početak planiranja savezničke invazije u zapadnoj Europi.¹⁴ Cilj operacije, nazvane Overlord, bio je prebaciti savezničke snage, smještene u Ujedinjenom Kraljevstvu, u Normandiju, u sjevernoj Francuskoj, te osvojiti okupirana područja i doći do konačnoga cilja, odnosno Ruhra kao središta njemačke industrije.¹⁵

Otvaranjem tzv. Druge bojišnice u zapadnoj Europi, Treći Reich borio bi se na trima bojišnicama pa je njemačko zapovjedništvo, shvativši ozbiljnost situacije i važnost toga položaja, započelo s jačanjem obrambenog sustava, poznatog kao Atlanski zid, i postavljanjem prepreka na obalu.¹⁶ Operacija je započela 5. lipnja 1944. godine kada su saveznički zrakoplovi s pripadnicima triju zračno-desantnih divizija poletjeli iz baza u Engleskoj. Njihov zadatak bio je osigurati istočno i zapadno krilo postrojbama koje će se, nakon teškoga pomorskog i zračnog bombardiranja obale, iskrcati u ranim jutarnjim satima 6. lipnja, odnosno na Dan D.¹⁷ Nakon iskrcavanja, savezničke postrojbe započinju s probojem iz Normandije te u kolovozu uspostavljaju mostobrane na rijeci Seini i osvajaju Pariz, nakon čega nastavljaju s napredovanjem prema Trećem Reichu.¹⁸ Savezničke snage u kolovozu provode još jednu invaziju u Francuskoj, po imenu Operacija Dragoon, ali ovoga puta na njezinu jugu. Cilj je operacije uspostaviti komunikacijske sustave kroz francuske luke na Sredozemlju te onemogućiti dolazak pojačanja njemačkim postrojbama s juga.¹⁹

Usporedno s navedenim događajima u kopnenom dijelu Europe, saveznički padobrancima koji su se još u srpnju vratili u Englesku, započeli su s pripremama za novu operaciju u Nizozemskoj, nazvanoj Market Garden. Operacija koja slovi za najveći zračni desant toga

¹⁴ U.S. Army Combined Arms Center, The General Board, United States Forces, European Theater, *Strategy of the Campaign in Western Europe 1944 – 1945*, Brigadni general Franklin A. Kibler et al., 1. pristup ostvaren 6. VII. 2023. <https://usacac.army.mil/sites/default/files/documents/carl/eto/eto-001.pdf> Chief of Staff to Supreme Allied Commander, odnosno Stožer Vrhovnog Savezničkog Zapovjednika (prijevod autora), dalje u tekstu COSSAC

¹⁵ Stephen Edward Ambrose, *D - DAY, June 6 1944., The Climatic Battle of World War II* (London: Simon & Schuster UK Ltd, 2016.), 72.

¹⁶ Erwin Rommel, *The Rommel Papers* (London: Collins, St James's Place, 1953), 452. – 454. pristup ostvaren 9. VII. 2023. <https://archive.org/details/ROMMELPAPERS/page/n497/mode/2up?view=theater>

¹⁷ Ambrose, *D – DAY*, 120.

¹⁸ The General Board, *Strategy of the Campaign in Western Europe 1944 – 1945*, 35.

¹⁹ Richard Winship Stewart, *American Military History, The United States Army in a Global Era, 1917.- 2008*, 2. knjiga (Washington D.C.: Center of Military History, United States Army, 2010.), 153. pristup ostvaren 11. VII. 2023. https://history.army.mil/html/books/030/30-22/CMH_Pub_30-22.pdf

vremena započela je 17. rujna 1944. godine.²⁰ Njezin je cilj bio zajedničkim djelovanjem padobranskih i pješačkih, odnosno oklopnih jedinica, osvojiti njemačke mostobrane na rijekama Maas, Waal i Donjoj Rajni te tako zaobići West Wall, odnosno Siegfriedovu liniju. Unatoč početnim uspjesima, operacija je završila neuspjehom, ponajviše zbog nedostatnog planiranja.²¹

Naglasak djelovanja savezničkih postrojbi tada postaje osvajanje puta do Antwerpena kako bi se osigurali opskrbom dostatnom za osvajanje Trećeg Reicha.²² No i njemačkom je zapovjedništvu bila jasna važnost Antwerpena te je upravo to područje bilo mjesto intenzivnoga njemačkog otpora. Iz toga razloga Antwerpen pada u savezničke ruke tek u studenome 1944. godine, kada dolaze prvi brodovi s opskrbom.²³

²⁰ Forrest Carlisle Pogue, *United States Army in World War Two, The European Theater of Operations, The Supreme Command* (Washington D.C.: Center of Military History, United States Army, 1989.), 284. pristup ostvaren 10. VII. 2023. https://history.army.mil/html/books/007/7-1/CMH_Pub_7-1.pdf

²¹ Chris Mann, *Velike bitke II. svjetskog rata* (Zagreb: Znanje 2014.), 199. - 203.

²² Pogue, *The Supreme Command*, 288.

²³ Stewart, *American Military History*, 158. Britanski feldmaršal Bernard Montgomery trebao je nakon savezničkog iskrcavanja u Normandiji zauzeti Caen, međutim kako to nije uspio ostvariti u zadanom roku, napredovanje sjevernom Francuskom te dolazak do Antwerpena i u konačnici Ruhra bili su usporeni, odnosno odgođeni. Sam Antwerpen i luka bili su osvojeni početkom rujna 1944. no, ušće rijeke Schelde bilo je u njemačkim rukama te je tako savezničkim brodovima bio onemogućen pristup luci.

3. Pripreme za protuofenzivu

U želji za preokretanjem tijeka rata u Zapadnoj Europi, njemački Führer, Adolf Hitler, saziva konferenciju u Vučjoj jazbini 16. rujna 1944. godine.²⁴ Na konferenciji je svojem vojnom osoblju iznio plan o protuofenzivi s ciljem vraćanja Antwerpena pod njemački nadzor. Tako bi saveznička opskrba bila onemogućena te bi britanske i kanadske postojbe u luci, ali i američke Prva i Deveta armija kod Aachena bile zarobljene.²⁵ Područje izabrano za provođenje operacije bili su Ardeni. Naime, ono je bilo izabrano iz nekoliko razloga:

1. područje je bilo najbliže završnomu cilju, odnosno Antwerpenu²⁶
2. područje je bilo relativno mirno te je saveznička aktivnost bila minimalna²⁷
3. Hitler je smatrao kako će element iznenađenja, zahtjevan teren, loše vrijeme te činjenica da je područje korišteno u dvije uspješne operacije u 20. stoljeću, 1914. i 1940. godine, ići u korist njemačkim snagama²⁸

U narednim mjesecima održano je nekoliko konferencija na kojima je iznesen detaljniji plan:

- operacija će započeti između 20. i 30. studenoga kada, zbog lošega vremena, savezničko zrakoplovstvo neće moći djelovati
- nakon topničkoga napada, slijedit će napad pješačkih postrojbi s ciljem što bržega prodora te omogućavanja oklopnim divizijama osvajanje mostobrana na rijeci Meuse, kako bi se nastavilo napredovanje prema Antwerpenu²⁹
- najmanje 30 divizija bit će mobilizirano, od kojih će deset biti oklopne uz stalnu podršku Luftwaffe³⁰
- glavni napad predvodit će četiri oklopne divizije Šeste SS oklopne armije pod zapovjedništvom generala zbora Josefa „Seppa“ Dietricha po liniji Monschau –

²⁴ Hugh Marshall Cole, *United States Army in World War Two, The European Theater of Operations, The Ardennes: Battle of the Bulge* (Washington D.C.: Center of Military History United States Army, 1993.), 1., pristup ostvaren 02. VIII. 2023. https://history.army.mil/books/wwii/7-8/7-8_Cont.htm#toc

²⁵ Charles Brown MacDonald, *A Time for Trumpets, The Untold Story of the Battle of the Bulge* (New York: Perennial, HarperCollins Publishers, 2002.), 22. – 23.

²⁶ MacDonald, *A Time for Trumpets*, 22.

²⁷ Stephen Edward Ambrose, *Citizen Soldiers, The US Army from the Beaches of Normandy to the Surrender of Germany* (London: Simon & Schuster UK Ltd, 2016.), 180.

²⁸ Cole, *The Ardennes: Battle of the Bulge*, 17. – 18.

²⁹ MacDonald, *A Time for Trumpets*, 24. Osvajanja mostobrana na rijeci Meuse bilo je ključno ostvariti prije početka djelovanja Prve armije.

³⁰ Cole, *The Ardennes: Battle of the Bulge*, 19.

Losheim. Proći će južno od Lièga, prijeći rijeku Meuse te napredovati prema Antwerpenu³¹

- Peta oklopna armija generala Hassa von Manteuffela napast će St. Vith, proći Bruxelles te čuvati južni bok Šestoj armiji³²
- Sedma oklopna armija, pod zapovjedništvom Ericha Brandenbergera, napast će Echternach, napredovati prema zapadu te čuvati južni bok napada³³
- naknadno je dodana i Petnaesta oklopna armija pod zapovjedništvom generala Gustava-Adolfa von Zangena koja će se nalaziti sjeverno od Šeste armije³⁴

Hitler je 10. studenoga potpisao završnu inačicu operacije nazvane Wacht am Rhein, odnosno Straža na Rajni.³⁵ U operaciji je sudjelovalo sveukupno četiri oklopne armije, 11 korpusa, 38 divizija, od kojih je 15 bilo motorizirano, odnosno oklopno, te 23 pješачke, devet Volks topničkih korpusa i sedam Volks Werfer brigada.³⁶

Njemačko zapovjedništvo uvidjelo je nedostatke te operacije, ali i malene izgleda za uspjeh.³⁷ Naime, feldmaršali Gerd von Rundstedt i Walter Model smatrali su Hitlerov plan previše ambicioznim te su predložili tzv. „malo rješenje“ kojim bi dvije oklopne armije okružile i presjekle veze američke Prve i Devete armije, istočno od rijeke Meuse kod Aachena i Lièga.³⁸ Tim planom njemačke postrojbe ne bi napale područje iza rijeke Meuse.³⁹ Hitler je smatrao kako takav plan ne može postići uspjehe te je bio odbijen.⁴⁰

Hitlerovim naredjenjem postrojbe nisu smjele biti obaviještene o operaciji do večeri prije samoga napada pa je bila prisutna radio-tišina.⁴¹ Nadalje, postrojbe su se kretale samo noću dok su tijekom dana bile smještene u kućama lokalnoga stanovništva s vozilima skrivenim u štalama te su tako pokušali ostati neprimjetni savezničkoj zračnoj izvidnici.⁴² Međutim, potpuna radio-

³¹ MacDonald, *A Time for Trumpets*, 29.

³² MacDonald, *A Time for Trumpets*, 29.

³³ *Isto*, 29.

³⁴ *Isto*, 29.

³⁵ S vremenom, kako se bližio predviđeni dan početka operacije, naziv operacije promijenjen je u „Herbstnebel“, odnosno u naziv operacije koje su predlagali Rundstedt i Model.

³⁶ Cole, *The Ardennes: Battle of the Bulge*, 34.

³⁷ Cole, *The Ardennes: Battle of the Bulge*, 25.

³⁸ Antony Beevor, *Ardennes 1944, Hitler's Last Gamble* (London: Penguin Books, 2016.), 83. - 84.

³⁹ Peter Caddick – Adams, *Snow & Steel, Battle of the Bulge 1944 – 1945* (London: Arrow Books, 2016.), 108.

⁴⁰ Cole, *The Ardennes: Battle of the Bulge*, 28.

⁴¹ Termin radio tišina označuje zabranu korištenja radija, odnosno slanja te primanja informacija putem radija kako bi se izbjeglo otkrivanje položaja primatelja, odnosno pošiljatelja putem trigonometrijske metode.

⁴² Beevor, *Ardennes 1944*, 86.

tišina nije bila ispoštovana, a broj vojnika i njihovih vozila bio je prevelik da ih saveznička izvidnica ne uoči. Međutim, navodi se kako je razlog tomu bilo loše vrijeme koje je znatno otežalo procjenjivanje stvarne situacije,⁴³ a također je zbog lošega vremena broj izvidnica bio smanjen.⁴⁴ Glasine o potencijalnoj operaciji kružile su i među njemačkim ratnim zarobljenicima u britanskim logorima za ratne zarobljenike, gdje su bile proslijeđene Supreme Headquarters Allied Expeditionary Forceu (SHAEF), međutim nisu smatrane ozbiljnom prijetnjom,⁴⁵ ponajprije zbog podcijenjivanja njemačkih snaga.⁴⁶ Određene znakove uočile su i 28. i 106. pješačka divizija jer su zapazile povećanu aktivnost njemačkih postrojbi noću u danima prije početka operacije.⁴⁷ Nadalje, savezničko zapovjedništvo očekivalo je nekakvu njemačku protuofenzivu, no smatralo je kako obrazovani njemački zapovjednici, kao što su von Rundstedt i Model, neće napasti područje poput Ardena s oslabljenom vojskom i slabijom logistikom, stoga je manja pozornost dana tomu području pa su u Ardena poslane postrojbe koje su sudjelovale u operacijama u Hürtgenskoj šumi, kako bi se odmorile i oporavile.⁴⁸ Naime, u Ardenima se tada nalazila 2. pješačka divizija, koja je sudjelovala na bojišnici od lipnja 1944. i borila se u Hürtgenskoj šumi te je imala više zamjena nego iskusnih vojnika, a osim nje bile su također 99. pješačka divizija te 106. pješačka divizija, koja je tada prvi puta ušla u borbu.⁴⁹ Nadalje, Saveznici su pomoću Ultra dešifrirali njemačke poruke te tako dobili informacije kako će Nijemci stvoriti posebnu postrojbu dobrovoljaca, koji se mogu sporazumijevati britanskim i američkim kolokvijalnim govorom, koja će djelovati na zapadu, no i te su glasine također zanemarili.⁵⁰

Za početak operacije izabran je 10. prosinca, no nakon nekoliko odgađanja, ponajviše zbog lošega vremena, ona započinje 16. prosinca.⁵¹

⁴³ Major Dick Winters, *Beyond Band of Brothers* (London: Ebury Press, 2011.), 164.

⁴⁴ Cole, *The Ardennes: Battle of the Bulge*, 61.

⁴⁵ Beevor, *Ardennes 1944*, 102. Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force, odnosno Vrhovni stožer savezničkih ekspedicijskih snaga, dalje u tekstu SHAEF

⁴⁶ Winters, *Beyond Band of Brothers*, 164.

⁴⁷ Cole, *The Ardennes: Battle of the Bulge*, 59.

⁴⁸ Beevor, *Ardennes 1944*, 102. – 106.

⁴⁹ Ambrose, *Citizen Soldiers*, 186. – 187.

⁵⁰ Beevor, *Ardennes 1944*, 104. Naime, riječ je o operaciji „Greif“ Otta Skorzenyja u kojoj su sudjelovali njemački vojnici koji su dobro poznavali engleski jezik te su se prurušili u američke vojnike s ciljem infiltriranja među njihove položaje te izazivanja panike i štete.

⁵¹ Caddick – Adams, Snow and Steel, 116.

4. Početak i tijek operacije

U subotu, 16. prosinca 1944. godine, u pet sati i 20 minuta, 10 minuta prije H-Houra, počeo je topnički napad Dietrichove Šeste oklopne armije.⁵² No, na određenim područjima topnički napad nije prethodio onomu pješačkih i oklopnih postrojbi, koji je započeo u pet sati i 30 minuta. Manteuffelova je Peta oklopna armija na jugu zanemarila Hitlerovu zapovijed topničkoga napada, koju je smatrala neučinkovitom, osim za upozorenje savezničke vojnike o nadolazećemu napadu.⁵³ Službenim početkom operacije smatra se pet sati i 30 minuta kada su tri armije Grupe armija B, Šesta SS oklopna armija, Peta te Sedma oklopna armija, napale područje američke Prve armije, koje se protezalo između gradova Monschau i Echternacha.⁵⁴ Prvoga dana operacije Peta oklopna armija bila je uspješna te je ostvarila uvjete potrebne za daljnji proboj na južnom boku.⁵⁵

Američke postrojbe uhvaćene su nespremne pa je njihovo visoko zapovjedništvo, kako bi što efikasnije iskoristilo svoje postrojbe, 17. prosinca provelo reorganizaciju postrojbi na sljedeći način:

- dio 9. oklopne divizije priključen je 106. pješačkoj diviziji, koja je 12. prosinca premještena u regiju Schnee Eifel kako bi zamijenila 2. pješačku diviziju u obrani St. Vitha⁵⁶
- 7. oklopna divizija, koja je do tada bila dijelom Devete armije, priključena je Prvoj armiji te napreduje prema St. Vithu⁵⁷
- 82. i 101. zračno-desantna divizija, koje su tada bile u Rheimsu u Francuskoj, poslone su zapadno od St. Vitha i u Bastogne⁵⁸
- 10. oklopna divizija priključena je VIII. Korpusu sa zadatkom obrane Luksemburga⁵⁹

⁵² Beevor, *Ardennes 1944*, 111. – 112. Termin H – Hour u vojnoj terminologiji označuje točno vrijeme početka vojne operacije

⁵³ Ambrose, *Citizen Soldiers*, 190.

⁵⁴ The General Board, *Strategy of the Campaign in Western Europe 1944 – 1945*, 66.

⁵⁵ The General Board, *Strategy of the Campaign in Western Europe 1944 – 1945*, 66.

⁵⁶ Command and General Staff College, Ike Skelton Combined Arms Research Library, *World War II Operational Documents, World War II: A Chronology, World War II, December 1944.*, 43. pristup ostvaren 12. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/190/rec/18>

⁵⁷ Ike Skelton Combined Arms Research Library, *World War II: A Chronology, World War II, December 1944.*, 43. pristup ostvaren 12. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/190/rec/18>

⁵⁸ Ike Skelton Combined Arms Research Library, *World War II: A Chronology, World War II, December 1944.*, 43. pristup ostvaren 12. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/190/rec/18>

⁵⁹ Ike Skelton Combined Arms Research Library, *World War II: A Chronology, World War II, December 1944.*, 43. pristup ostvaren 12. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/190/rec/18>

Za daljnji je napredak njemačkim postrojbama bilo ključno osvajanje savezničkih skladišta goriva. Na području Malmedy-Spa-Stavelota nalazila su se dva najveća skladišta, stoga je njemačko zapovjedništvo smatralo kako će njihovo osvajanje omogućiti daljnji proboj njemačkim postrojbama.⁶⁰ Pod zapovjedništvom Joachima Peipera nalazila se 1. SS oklopna divizija koja je oko ponoći, 16. na 17. prosinca, osvojila područje oko Lanzeratha te nakon njega Malmedy i 18. prosinca Stavelot, u kojem uništavaju skladišta gorivom.⁶¹ Nadalje, grad Bastogne također je bio od iznimne važnosti za njemačko napredovanje prema Antwerpenu pa je stožerni general Dwight D. Eisenhower zapovijedio njegovu obranu pod svaku cijenu, no 19. prosinca počinje opsada grada, a već 22. prosinca biva potpuno okružen.⁶²

Iako se njemačke postrojbe uspijevaju probiti i do 80 km na određenim područjima do završetka početne faze operacije, odnosno 22. prosinca,⁶³ napredovanje Šeste i Sedme oklopne armije zaustavljeno je pa počinju gubiti osvojeni teritorij.⁶⁴ Sreća se okrenula u korist Saveznika i 23. prosinca, kada se nebo razvedrilo i omogućilo zrakoplovstvu djelovanje, odnosno bombardiranje mostova i željezničkih pruga pod njemačkom kontrolom te opskrbu postrojbi u Bastognu, u vidu streljiva, hrane, medicinskih potrepština i slično.⁶⁵ Nakon nekoliko dana, 26. prosinca, Treća armija, pod zapovjedništvom generala zbora Georgea Pattona, ulazi u Bastogne i prekida opsadu.⁶⁶ Među postrojbama priključenima Trećoj armiji, nalazila se i 761. tenkowska bojna.

⁶⁰ Ike Skelton Combined Arms Research Library, *World War II: A Chronology, World War II, December 1944.*, 50. pristup ostvaren 12. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/190/rec/18>

⁶¹ Ambrose, *Citizen Soldiers*, 198. – 204.

⁶² Winters, *Beyond Band of Brothers*, 164. – 165. U gradu se sjeklo sedam cesta koje su bile ključne za brzo napredovanje te djelovanje tenkova, vozila i opskrbe.

⁶³ National Archives, Dwight D. Eisenhower Presidential Library, Museum & Boyhood Home, *The Ardennes Campaign by General Courtney H. Hodges, 1946*, 8. 12. V. 2024. <https://www.eisenhowerlibrary.gov/sites/default/files/research/online-documents/ardennes-battle-bulge/127-001.pdf>

⁶⁴ The General Board, *Strategy of the Campaign in Western Europe 1944 – 1945*, 66.

⁶⁵ Ambrose, *Citizen Soldiers*, 225.

⁶⁶ The General Board, *Strategy of the Campaign in Western Europe 1944 – 1945*, 72.

5. Djelovanje 761. tenkovske bojne

761. tenkovska bojna afroamerička je postrojba osnovana 1. travnja 1942. godine u Camp Claibornu u Louisianni. Osnutkom je bilo određeno da će imati 36 časnika i 593 vojnika, no imala je 27 časnika i 313 vojnika.⁶⁷ Isprva je većina pripadnika bila prebačena iz 758. tenkovske bojne, a njezinim prvim zapovjednikom postao je bojnik Edward E. Cruise.⁶⁸ Tijekom svibnja iste godine, broj ljudstva porastao je za 69%, dok je u kasnijim mjesecima prisutan i pad broja zbog premještanja vojnika u druge postrojbe. U srpnju 1943. godine, zapovjedništvo bojne pripalo je bojniku Paul L. Batesu.⁶⁹

Bojna je 27. kolovoza 1944. godine napustila New York, te je 8. rujna stigla u Englesku gdje je bila dodijeljena Devetoj armiji u sklopu 12. Grupe armija.⁷⁰ Nakon toga, bila je priključena 26. pješačkoj diviziji Treće armije te se 10. listopada iskrcala na plažu Omaha u Normandiji.⁷¹ Tako postaje prva afroamerička oklopna postrojba koja se borila na Europskoj bojišnici tijekom Drugoga svjetskog rata.⁷² Tada započinje svoje djelovanje na području Francuske, no trpi veliki gubitak tenkova, kako zbog protivničkog djelovanja, odnosno topničkih napada koji su onemogućili rad postrojbama za održavanje tenkova, tako i zbog mehaničkih problema.⁷³ Naime, 15. je prosinca moglo djelovati samo tri tenka, stoga su 15. prosinca određena četiri dana popravka

⁶⁷ **Historical Record, 761st Tank Battalion, 1942.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

⁶⁸ **Historical Record, 761st Tank Battalion, 1942.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD
758. tenkovska bojna prva je takva afroamerička postrojba, no 761. je prva koja je korištena u borbi

⁶⁹ **Historical Record, 761st Tank Battalion, 1942.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD
Većina bijelih časnika, zapovjedništvo nad afroameričkom postrojbom smatrala je kaznom, no Bates je bio iznimka te je bio odlučan u tome da od 761. napravi najkvalitetniju oklopnu postrojbu. Iz toga razloga je obuka bila zahtjevna, no bitno je napomenuti kako se Bates, za razliku od ostalih zapovjednika, prema svojim podređenima odnosio s poštovanjem.

⁷⁰ Gina M. DiNicolo, *The Black Panthers at War, The 761st Tank Battalion and General Patton's Drive on Germany* (Alexandria: St. John's Press, 2016.), 137. – 138.

⁷¹ „Fact Sheet on 761st Tank Battalion” U.S. Army Center of Military History, pristup ostvaren 28. II. 2024. <https://www.history.army.mil/topics/afam/761TkBn-2.htm> Patton se jednom prilikom obratio 761. te održao govor s ciljem izražavanja svoga zadovoljstva njihovim djelovanjem te podizanja morala postrojbe, no privatno je sumnjao u njihove sposobnosti.

⁷² Dale E. Wilson, “The Army's Segregated Tank Battalions in World War II”, *Army History, The Professional Bulletin of Army History* (1994.), br.32: 14. Pristup ostvaren 28. II. 2024. <https://history.army.mil/armyhistory/AH32newOCR.pdf> Tijekom Drugog svjetskog rata, postojala je segregacija u američkim oružanim snagama. Naime, istraživanje koje je provelo The Army War College 1925. godine, pod nazivom „Employment of negro man power in war“, navodi kako afroamerikancima ne smije biti dozvoljena služba u „bijelim“ postrojbama. Početkom rata, većina afroamerikanaca nije izravno sudjelovala u borbi već su obavljali dužnosti primjerice kuhara, mehaničara i slično. No, određene segregirane postrojbe sudjelovale su u ratu na europskim bojišnicama te bojišnici na Pacifiku. Međutim, smatrane su inferiornima u usporedbi s „bijelim“ postrojbama. Kako je rat odmicao te se broj žrtava povećavao, javila se potreba za novim izvorom ljudstva te su određene afroameričke postrojbe poslone u borbu.

⁷³ **Motor Office, 761st Tank Battalion, 2 December 1944.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

tenkova na području Saarlanda (do 19. prosinca) pa je broj funkcionalnih tenkova povećan na 31.⁷⁴ Nakon toga bojna je s ostatkom Treće armije prešla Maginotovu liniju te došla na njemački teritorij,⁷⁵ gdje djeluje kao podrška 345., 346. te 347. pješačkoj pukovnici uz „vrlo zadovoljavajuću”, odnosno „izvrsnu borbenu učinkovitost”.⁷⁶

U S – 3 izvješću za 21., odnosno 22. prosinca 1944. navodi se kako je bojna imala 52 tenka.⁷⁷

TABLICA 1. Broj funkcionalnih tenkova 21. – 22. prosinca po satnijama

Satnija	M4	M5	M4 Assault/Gun ⁷⁸
Zapovijedna		2	5
A	11		
B	11		
C	9		
D		14	

Nadalje, navodi se kako je na popravku 15 tenkova.⁷⁹

TABLICA 2. Broj tenkova 21. – 22. prosinca na popravku

Satnija	M4	M5	M4 Assault/Gun
Zapovijedna			2
A	2		

⁷⁴ **Headquarter 761st Tank Battalion, 12 January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

⁷⁵ „Fact Sheet on 761st Tank Battalion” U.S. Army Center of Military History, pristup ostvaren 28. II. 2024. <https://www.history.army.mil/topics/afam/761TkBn-2.htm> Tada je 761. bila dodijeljena 87. pješačkoj diviziji koja se nalazila u sklopu Pattonove Treće armije. Nakon sastanka Verdunu 19. prosinca, armija započinje svoje napredovanje prema Ardenima.

⁷⁶ **S – 3 Report, 20 - 22 December 1944.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

⁷⁷ **S – 3 Report, 21 - 22 December 1944.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD S – 3 izvješće, vrsta je izvješća koja sadrži podatke o određenoj operaciji.

⁷⁸ M4 Assault/Gun sličan je standardnom M4 Shermanu, no imao je top većeg kalibra te je korišten za uništavanje utvrđenih objekata.

⁷⁹ **S – 3 Report, 21 - 22 December 1944.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

B	3		
C	5		
D		3	

Također je istaknuto da bojna u navedenom razdoblju nije izgubila niti jedan tenk.⁸⁰ Međutim, 22. prosinca, zbog neprohodnosti terena prouzrokovano lošim vremenom, njezino djelovanje bilo je zaustavljeno.⁸¹

Bojna je 25. prosinca dobila zapovijed kako mora započeti svoje napredovanje prema mjestu Neufchateau u Belgiji. No, u S – 3 izvješćima ne postoje podaci o brojčanom stanju 25. prosinca. Međutim, prema izvješću zapovjedništva, bojna je spomenutoga datuma imala 27 funkcionalnih tenkova, dok su ostali ostavljeni u Hambacku na popravku.⁸² Put od Saarlanda preko Rheimsa do Neufchateaua za posljedicu je imao dodatan gubitak tenkova zbog mehaničkih problema.⁸³ Ciljem pomaganja postrojbama u Bastognu 4. oklopna divizija te 80. i 26. pješačka divizija napreduju prema gradu te se 26. prosinca probijaju kroz njemačke linije.⁸⁴ Područje jugozapadno od grada bilo je slabo branjeno pa je, s obzirom da je i njemačko zapovjedništvo toga bilo svjesno, predstavljalo prijetnju. Zbog toga je na tom je području bila smještena 761. bojna.⁸⁵ Daljnje djelovanje bojne i ostalih postrojbi Treće armije, kao cilj imalo je zauzimanje mreže cesta te gradova južno i istočno od Bastogna, koje su služile za opskrbu njemačke vojske.⁸⁶

Pojava veće količine snijega također nije išla u korist bojne, stoga su posljedni dani 1944. godine obilježeni popravcima tenkova.⁸⁷ U S – 3 izvješću 31. prosinca, odnosno 1. siječnja 1945. navodi se kako je bojna imala 18 funkcionalnih tenkova, što predstavlja gubitak od 33% u odnosu na brojčano stanje 25. prosinca.⁸⁸

⁸⁰ **S – 3 Report, 21 - 22 December 1944.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

⁸¹ DiNicolo, *The Black Panthers at War*, 202.

⁸² **Headquarter 761st Tank Battalion, 12 January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

⁸³ **Headquarter 761st Tank Battalion, 12 January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

⁸⁴ Kareem Abdul – Jabbar i Anthony Walton, *Brothers in Arms, The Epic Story of 761st Tank Battalion, WWII's Forgotten Heroes* (New York: Harlem Moon Broadway Books, 2004.), 168.

⁸⁵ Jabbar i Walton, *Brothers in Arms*, 168.

⁸⁶ Jabbar i Walton, *Brothers in Arms*, 174.

⁸⁷ DiNicolo, *The Black Panthers at War*, 204.

⁸⁸ **S – 3 Report, 31 December 1944. – 1 January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD Korišten je broj tenkova od 25. prosinca jer u S -3 izvješćima ne postoje podatci za razdoblje između 22. i 31. prosinca.

TABLICA 3. Broj funkcionalnih tenkova 31. prosinca te 1. siječnja po satnijama

Satnija	M4	M5	M4 Assault/Gun
Zapovijedna			1
A	2		
B	4		
C	5		
D		6	

Navodi se kako je na popravku bilo 36 tenkova.⁸⁹

TABLICA 4. Broj tenkova na popravku 31. prosinca i 1. siječnja

Satnija	M4	M5	M4 Assault/Gun
Zapovijedna			4
A	8		
B	9		
C	7		
D		8	

Uz navedeno broječno stanje i dodatno pogoršanje vremena, njihov sljedeći zadatak bio je zauzeti Tillet zbog cesta koje prolaze kroz mjesto.⁹⁰ Napredovanje prema gradu započeli su 1. siječnja te su četiri tenka B satnije djelovali kao podrška 3. bojni 347. pješačke pukovnije, dok je šest tenkova i jedan *Assault gun* C satnije isto radio za 1. bojnu navedene pukovnije.⁹¹ Nakon nekoliko odbijenih napada, ponajviše zbog reljefa koji je otežavao kretanje tenkova, ali i njemačkih utvrđenih položaja,⁹² 761. tenkovska bojna, 87. pješačka divizija te 17. zračno –

⁸⁹ S – 3 Report, 31 December 1944. – 1 January 1945.; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

⁹⁰ ⁹⁰ DiNicolo, *The Black Panthers at War*, 204. – 205.

⁹¹ S – 3 Report, 1 - 2 January 1945.; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

⁹² Jabbar i Walton, *Brothers in Arms*, 188. – 201.

desantna divizija, 7. siječnja osvajaju grad.⁹³ Američke postojbe svojim su djelovanjem uspjele zauzeti važne ceste i tako onemogućiti opskrbu njemačkih postrojbi. Bojna je 14. siječnja pridružena 17. zračno – desantnoj diviziji⁹⁴ pa je tada raspolagala s 35 tenkova, dok je 20 bilo na popravku, no istoga dana izdana je naredba za vraćanje tenkova radi održavanja⁹⁵ koje je trajalo do 17. siječnja.⁹⁶

TABLICA 5. Broj funkcionalnih tenkova po satnijama 13. i 14. siječnja

Satnija	M4	M5	M4 Assault/Gun
Zapovijedna			3
A	3		
B	9		
C	5		
D		15	

TABLICA 6. Broj tenkova na popravku 13. i 14. siječnja

Satnija	M4	M5	M4 Assault/Gun
Zapovijedna			3
A	6		
B	4		
C	5		
D		2	

Međutim, već 26. siječnja, bojna je vraćena 87. pješačkoj diviziji kada nastavlja svoje napredovanje prema sjeveroistoku,⁹⁷ djelujući kao podrška pješačkim pukovnijama sve do kraja bitke, odnosno 28. siječnja.⁹⁸

⁹³ Charles Wayne Sasser, *The African – American 761st Tank Battalion in World War Two, Patton's Panthers* (New York: POCKET BOOKS, 2005.), 252.

⁹⁴ Jabbar i Walton, *Brothers in Arms*, 203.

⁹⁵ **S – 3 Report, 12 – 14 January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

⁹⁶ **S – 3 Report, 16 - 17 January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

⁹⁷ Jabbar i Walton, *Brothers in Arms*, 203.

⁹⁸ **S – 3 Report, 27 – 28 January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

6. Završetak bitke i posljedice

U ponoć 31. prosinca 1944. započinju saveznički i njemački topnički napad.⁹⁹ Hitler je zapovijedio provođenje operacije Nordwind 1. siječnja 1945., s ciljem osvajanja Alsacea, dok je savezničko zapovjedništvo također planiralo ofenzivu u siječnju kako bi ostvarili kontrolu nad njemačkom izbočinom.¹⁰⁰ Američka Sedma armija na Badnjak je dobila upozorenja da postoji mogućnost njemačkoga napada početkom siječnja na području Alsacea, no ta su upozorenja također bila zanemarena.¹⁰¹ Operacija Nordwind zahvatila je područje američke Sedme armije te se linija protezala oko 150 km, od Saarbrückena na sjeveru do zapadne obale Rajne južno od Strasbourga.¹⁰² Operacija je završila neuspjehom i velikim brojem žrtava obje strane. Paralelno s njemačkom ofenzivom, započinje napredovanje američke Prve i Treće armije te se one sastaju kod grada Houffalize, a 16. siječnja ponovno je uspostavljena cjelovitost savezničke fronte, odnosno izbočina je presječena na pola.¹⁰³ Nadalje, američke 2. i 3. oklopna divizija te 83. i 84. pješačka divizija također započinju protuofenzivu pa 28. siječnja uspijevaju ostvariti premoć nad položajima koji su im pripadali prije bitke.¹⁰⁴ Do 29. siječnja savezničke postrojbe uspijevaju vratiti gotovo sva područja od prije 15. prosinca.¹⁰⁵

Početkom siječnja također počinje i sovjetska ofenziva, čije su postrojbe zahvaljujući Hitlerovu usredotočenju na Zapadnu bojišnicu, uspjele poraziti njemačke postrojbe na Istoku i započeti napredovanje prema Srednjoj Europi i Trećem Reichu.¹⁰⁶

Britanski povjesničar Anthony Beevor u knjizi *Ardennes 1944* navodi da su američke postrojbe tijekom bitke u Ardenima, od 15. prosinca do 28. odnosno 29. siječnja, imale 75 482 žrtve¹⁰⁷, dok američki povjesničar Stephen Ambrose u monografiji *Citizen Soldiers* navodi da broj žrtva iznosi 80 987.¹⁰⁸ Oba povjesničara pišu kako je broj njemačkih žrtava iznosio oko 80 000.¹⁰⁹

⁹⁹ Beevor, *Ardennes 1944.*, 317.

¹⁰⁰ Ambrose, *Citizen Soldiers*, 373.

¹⁰¹ Beevor, *Ardennes 1944.*, 317.

¹⁰² Ambrose, *Citizen Soldiers*, 386.

¹⁰³ The General Board, *Strategy of the Campaign in Western Europe 1944 – 1945*, 73. – 75.

¹⁰⁴ *The Ardennes Campaign by General Courtney H. Hodges*, 1946, 9. 19. V. 2024. <https://www.eisenhowerlibrary.gov/sites/default/files/research/online-documents/ardennes-battle-bulge/127-001.pdf>

¹⁰⁵ Beevor, *Ardennes 1944.*, 359.

¹⁰⁶ Ambrose, *Citizen Soldiers*, 393.

¹⁰⁷ Beevor, *Ardennes 1944.*, 367.

¹⁰⁸ Ambrose, *Citizen Soldiers*, 393.

¹⁰⁹ Ambrose, *Citizen Soldiers*, 393., Beevor, *Ardennes 1944.*, 367.

Izveštaj „Army Battle Casualties and Nonbattle Deaths in World War II“ iz 1946. godine nudi detaljniji pregled žrtava.¹¹⁰

TABLICA 7. Usporedba broja žrtava cijele Europske bojišnice u prosincu 1944. i siječnju 1945. te broja žrtava na području Ardena-Alsace tijekom bitke

Mjesto i vrijeme	Ukupan broj žrtava	Ubijeni u borbi	Ranjeni u borbi ¹¹¹	Nestali ¹¹²	Zarobljeni ¹¹³
Europska bojišnica prosinac 1944. ¹¹⁴	77,726	12,795 ¹¹⁵	42,241	2,856	19,834
Europska bojišnica siječanj 1945. ¹¹⁶	69,119	10,391 ¹¹⁷	49,415	969	8,344
Ardeni – Alsace, 16. prosinca 1944. – 25. siječnja 1945. ¹¹⁸	105,102	16,001	62,489	3,058	26,554

Iz tablice je vidljivo da broj žrtava između 16. prosinca 1944. i 25. siječnja 1945. iznosi 71,5% ukupnog broja žrtava na Europskoj bojišnici u prosincu i siječnju 1944. godine.¹¹⁹

S – 1 izvješće 761. tenkovske bojne navodi da je bojna 1. prosinca imala 606 pripadnika, od kojih su 33 bili časnici, 3 WO-a¹²⁰ te 570 vojnika, dok je 31. prosinca imala 734 pripadnika,

¹¹⁰ Command and General Staff College, Ike Skelton Combined Arms Research Library, *Army Battle Casualties and Nonbattle Deaths in World War II*, pristup ostvaren 19. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/130/>

¹¹¹ U zbroj ulaze svi koji su umrli od posljedica ranjavanja, koji su evakuirani u Sjedinjene Američke države te tada umrli od posljedica ranjavanja i/ili se vratili u službu te broj onih koji su se nakon ranjavanja vratili u službu

¹¹² U zbroj ulaze oni koji su proglašeni mrtvima, koji su umrli od nekih drugih uzroka te koji su se vratili u službu

¹¹³ U zbroj ulaze svi koji su umrli u zarobljeništvu, odnosno koji su bili ubijeni, umrli od posljedica ranjavanja ili drugih uzroka smrti, te oni koji su se vratili

¹¹⁴ Ike Skelton Combined Arms Research Library, *Army Battle Casualties and Nonbattle Deaths in World War II*, 32. – 33. pristup ostvaren 19. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/130/>

¹¹⁵ *Isto*, 32. pristup ostvaren 19. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/130/>
Broj ubijenih u borbi na stranici 106. istoga rada iznosi 75,014

¹¹⁶ *Isto*, 32. pristup ostvaren 19. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/130/>

¹¹⁷ *Isto*, 32. pristup ostvaren 19. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/130/>
Broj ubijenih u borbi na stranici 106. istoga rada iznosi 10,480.

¹¹⁸ *Isto*, 92. pristup ostvaren 19. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/130/>

¹¹⁹ Za računanje postotka korišten je zbroj ukupnog broja žrtava u prosincu i siječnju, odnosno 146,845

¹²⁰ „WO“, odnosno Warrant Officer, skupina je činova između časničkih i dočasničkih činova.

31 časnika, 3 WO-a i 700 vojnika.¹²¹ Navodi se kako je bojna od 1. do 31. prosinca 1944. imala ukupno 38 žrtava¹²² te da se u navedenom razdoblju 21 vojnik vratio u borbu.¹²³

TABLICA 8. Broj žrtava 761. u razdoblju od 1. do 31. prosinca 1944.

Vrsta	Časnici	WO	Vojnici
Ranjeni	0	0	6
Ubijeni u borbi	0	0	1
Umrli od posljedica ranjavanja	0	0	0
„Neborbene” žrtva	3	0	28

Bojna je 1. siječnja imala 31 časnika, 3 WO-a te 700 vojnika, dok je 31. siječnja imala 29 časnika, 3 WO-a te 680 vojnika. U navedenom razdoblju imala je 45 žrtava te su se 3 časnika i 22 vojnika vratila u borbu.¹²⁴

TABLICA 9. Broj žrtava 761. u razdoblju od 1. do 31. siječnja 1945.

Vrsta	Časnici	WO	Vojnici
Ranjeni	1	0	14
Ubijeni u borbi	0	0	5
Umrli od posljedica ranjavanja	0	0	0
„Neborbene” žrtva	3	0	22

761. tenkovska bojna provela je 183 dana u borbi i nanijela znatnu štetu njemačkim postojbama¹²⁵ pa je stekla pohvale postrojbi kojima je djelovala kao podrška.¹²⁶

¹²¹ **S – 1 Report, January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD Navedeni brojevi odnose se samo na one koji su se navedenog datuma mogli boriti, ne i na sve one koji su služeno tada bili dijelom postrojbe.

¹²² **S – 1 Report, January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

¹²³ **S – 1 Report, January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

¹²⁴ **S – 1 Report, February 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD Navedeni brojevi odnose se samo na one koji su se navedenog datuma mogli boriti, ne i na sve one koji su služeno tada bili dijelom postrojbe.

¹²⁵ Walter Lewis, „A Brief History of the 761st Tank Battalion in World War II“, *Negro History Bulletin*, 29. (1965.), 46., 1. XI. 1965. 46. pristup ostvaren 01. III. 2024. <https://www.proquest.com/openview/ca832314453621ff4a2ab7999da798f4/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1816372>

¹²⁶ Beever, Adrennes 1944, 367.

TABLICA 10. Prikaz nanesenih gubitaka njemačim postrojbama tijekom cijeloga rata i u prosincu 1944.

Naneseni gubitci ¹²⁷	Cijeli rat ¹²⁸	Prosinac 1944. ¹²⁹
Bunkereri	58	Nije navedeno
88mm protutenkovsko oružje	64	6 (potvrđenih) + 2 (pretpostavljena)
Tenkovi	34	9 (potvrđenih) + 2 (pretpostavljena)
Strojnice	331	6 (potvrđenih) + 6 (pretpostavljenih)
29mm protuzračno oružje	6	Nije navedeno ¹³⁰
Ubijeno protivnika	6 246	157 žrtava ¹³¹
Ranjeno protivnika	650	157 žrtava ¹³²
Zarobljeno protivnika	15 818	14

¹²⁷ Navedeni su samo oni gubitci koji se pojavljuju i tijekom rata i u prosincu

¹²⁸ Lewis, „A Brief History of the 761st Tank Battalion in World War II, 46. pristup ostvaren 01. III. 2024. <https://www.proquest.com/openview/ca832314453621ff4a2ab7999da798f4/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1816372>
Navedeni podatci samo su dio podataka navedenih u radu, 761. je tijekom rata nanijela još gubitaka njemačkim postrojbama.

¹²⁹ **Enemy Vehicular & Personnel Loss Report, December 1944.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD
Među navedenim arhivskim gradivom nije postojalo isto izvješće za siječanj 1945.

¹³⁰ Nije naveden niti kalibar

¹³¹ Nije navedeno jesu li ubijeni ili ranjeni

¹³² Nije navedeno jesu li ubijeni ili ranjeni

7. Zaključak

Iskrcavanjem u Normandiju dolazi do otvaranja Druge bojišnice u zapadnoj Europi koje je kao konačni cilj imalo osvajanje Ruhra. Nakon neuspješnog napada na Nizozemsku, središte djelovanja savezničkih postojbi postaje osvajanje Antwerpena, što im i uspijeva u studenome 1944. godine. Kako bi vratio Antwerpen i tako preokrenuo tijek rata u Europi, Hitler izdaje zapovijed za operaciju Wacht am Rhein, odnosno Herbstnebel. Međutim, kao i tijekom cijeloga rata, glavnu riječ nije vodila struka, odnosno obrazovano vojno zapovjedništvo, već Hitlerova „intuicija“. Stoga je operacija već na samome početku imala male šanse za uspjeh, no postrojbe su ipak uspjele ostvariti određene ciljeve.

Američke postrojbe su, kao i tijekom cijeloga rata, podcijenile njemačke postrojbe, a precijenile svoje. Promaknuli su im očiti znakovi upozorenja u nekoliko navrata, no unatoč tomu i činjenici kako su postrojbe koje su sudjelovale u bitci bili ili veterani kojima je bio potreban odmor, ili nove neiskusne postojbe, uspjeli su odbiti njemačke napade i osigurati pobjedu, ali uz visoku cijenu preko 80,000 žrtava, no, za razliku od Nijemaca, to su bili gubici koje su Saveznici mogli nadoknaditi. Tako je njemački poraz u bitci znatno doprinio njihovom konačnom porazu u ratu.

Među postrojbama koje su sudjelovale u bitci, nalazila se i afroamerička 761. tenkovska bojna koja se borila od studenoga 1944. godine. Tijekom bitke nalazila se pod zapovjedništvom generala zbora Georgea Pattona, koji je, kao i ostatak američkog visokog zapovjedništva, sumnjao u njihove sposobnosti. Za razliku od ostalih postrojbi, bojna je bila poslana gdje je bila potrebna, odnosno onim postrojbama koje su trebale njezinu podršku, što je također vidljivo u broju dana provedenih u borbi. Unatoč velikim gubicima i lošem vremenu, koje je dodatno usporavalo njihovo djelovanje, bojna je uspjela ostvariti zadane ciljeve, odnosno osvojiti određene gradove, među kojima se najviše ističe Tillet. Njezine su uspjehe priznale postrojbe s kojima su djelovale, no, zbog tadašnje politike u Sjedinjenim Američkim Državama i njezinim oružanim snagama, zapovjedništvo se nije priključilo odobravanju i priznavanju uspješnosti bojne.

8. Prilozi

Prilog 1. *Tablica činova Američke vojske, Wehrmachta, Waffen SS-a te Hrvatske kopnene vojske*¹³³

Američka vojska (U. S. Army) ¹³⁴	Wehrmacht ¹³⁵	Waffen SS ¹³⁶	Hrvatska kopnena vojska ¹³⁷
Private	Schütze/Soldat/Grenadier	Schütze	Pozornik
Private First Class	Obergefreiter/Obergrenadier/Oberschütze	Oberschütze/Strumann	Razvodnik
Corporal	Obergefreiter	Rottenführer	Skupnik
Sergeant	Unterfeldwebel/Unteroffizier	Oberscharführer	Desetnik
Staff Sergeant	Feldwebel/Unterfeldwebel ili Oberfeldwebel	Hauptscharführer	Narednik
Master Sergeant	Oberfeldwebel/Oberfähnrich	Sturmscharführer	Stožerni narednik
Sergeant Major	Stabsfeldwebel		Časnički namjesnik
Second Lieutenant	Leutnant	Untersturmführer	Poručnik
First Lieutenant	Oberleutnant	Obersturmführer	Natporučnik
Captain	Hauptmann	Hauptsturmführer	Satnik
Major	Major	Sturmbannführer	Bojnik
Lieutenant Colonel	Oberstleutnant	Obersturmbannführer	Pukovnik
Colonel	Oberst	Standartenführer	Brigadir
Brigadier General	Generalmajor	Oberführer/Brigadeführer	Brigadni general
Major General	Generalleutnant	Gruppenführer	General bojnik
Lieutenant General	General der Infanterie/Artillerie/Kavallerie/Panzertruppe	Obergruppenführer/General der Waffen SS	General pukovnik
General	Generaloberst	Obergruppenführer	General zbora
General of the Army	Generalfeldmarschall		Stožerni general

¹³³ Tablica prikazuje samo one čino ve koji su najčešće zastupljeni u radu. Bitno je napomenuti kako za određene čino ve postoji nekoliko naziva te određeni čino vi nemaju svoje ekvivalente u oružanim snagama neke druge države.

¹³⁴ „U.S. Army Ranks“, U.S. ARMY, pristup ostvaren 29. VII. 2023. <https://www.army.mil/ranks/>

Nazivi čino va američke vojske ostali su nepromijenjeni te su isti korišteni tijekom Drugoga svjetskog rata i danas.

¹³⁵ German Military Dictionary, German – English, English – German (Washington D.C.: War Department, 1944.) pristup ostvaren 29. VII. 2023.

<http://www.talpo.it/files/-tm-30-506-20-may-1944-german-military-dictionary-german-english-english-german.pdf>

¹³⁶ German Military Dictionary, German – English, English – German (Washington D.C.: War Department, 1944.) pristup ostvaren 29. VII. 2023.

<http://www.talpo.it/files/-tm-30-506-20-may-1944-german-military-dictionary-german-english-english-german.pdf>

¹³⁷ „Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske“, Narodne novine, pristup ostvaren 29. VII. 2023. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_06_73_1453.html

Prilog 2. *Tablica postrojbi Američke i Hrvatske kopnene vojske*¹³⁸

Američka vojska (U. S. Army) ¹³⁹	Hrvatska kopnena vojska ¹⁴⁰
Squad	Desetina
Platoon	Vod
Company	Satnija
Battalion	Bojna
Brigade/Regiment	Pukovnija
Division	Divizija
Corps	Korpus
Field Army	Armija ¹⁴¹
Army Group	Grupa armija
Army Region	Fronta

¹³⁸ U tablici su prikazani ekvivalenti postrojbi Američke odnosno Hrvatske kopnene vojske

¹³⁹ „Military Units - Army“, U.S. Department of Defense, pristup ostvaren 29. VII. 2023. <https://www.defense.gov/Multimedia/Experience/Military-Units/Army/>

¹⁴⁰ „Vojne postrojbe“, *Hrvatska enciklopedija*, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, pristup ostvaren 29. VII. 2023. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/vojne-postrojbe>

¹⁴¹ Termin „armija“, kao vrsta postrojbe, ne smije se miješati s terminom „Armija“, kao vojska određene države, primjerice United States Army.

9. Popis izvora i literature

9.1. Izvori

9.1.1. National Archives at College Park

1. **Enemy Vehicular & Personnel Loss Report, December 1944.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD
2. **Headquarter 761st Tank Battalion, 12 January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD
3. **Historical Record, 761st Tank Battalion, 1942.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD
4. **Motor Office, 761st Tank Battalion, 2 December 1944.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD
5. **S – 1 Report, January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD
6. **S – 1 Report, February 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD
7. **S – 3 Report, 20 - 22 December 1944.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD
8. **S – 3 Report, 31 December 1944. – 1 January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD
9. **S – 3 Report, 1 - 2 January 1945.**; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

10. S – 3 Report, 12 – 14 January 1945.; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

11. S – 3 Report, 16 - 17 January 1945.; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

12. S – 3 Report, 27 – 28 January 1945.; World War II Operations Reports, 1940 – 1948; Records of the Adjutant General's Office, Record Group 407; National Archives at College Park, College Park, MD

9.1.2. Mrežni izvori

1. Command and General Staff College, Ike Skelton Combined Arms Research Library, *Army Battle Casualties and Nonbattle Deaths in World War II*, pristup ostvaren 19. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/130/>
2. Dwight D. Eisenhower Presidential Library, Museum & Boyhood Home, *The Ardennes Campaign by General Courtney H. Hodges, 1946* pristup ostvaren 12. V. 2024. <https://www.eisenhowerlibrary.gov/sites/default/files/research/online-documents/ardennes-battle-bulge/127-001.pdf>
3. „Fact Sheet on 761st Tank Battalion” U.S, Army Center of Military History, pristup ostvaren 28. II. 2024. <https://www.history.army.mil/topics/afam/761TkBn-2.htm>
4. Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum, The Army War College, Office of the Commandant, *Memorandum for the Chief of Staff, Employment of negro man power in war*. Washington D.C., 1925. pristup ostvaren 21. VI. 2024. <http://docs.fdrlibrary.marist.edu/tcdoc.pdf>
5. U.S. Army Combined Arms Centers, The General Board, United States Forces, European Theater, *Strategy of the Campaign in Western Europe 1944 – 1945*, Brigadni general Franklin A. Kibler et al.. pristup ostvaren 6. VII. 2023. <https://usacac.army.mil/sites/default/files/documents/carl/eto/eto-001.pdf>

9.2. Literatura

1. Abdul – Jabbar, Kareem i Walton, Anthony. *Brothers in Arms, The Epic Story of 761st Tank Battalion, WWII's Forgotten Heroes*. New York: Harlem Moon Broadway Books, 2004.
2. Ambrose, Edward Stephen. *Citizen Soldiers, The US Army from the Beaches of Normandy to the Surrender of Germany*. London: Simon & Schuster UK Ltd, 2016.
3. Ambrose, Edward Stephen. *D - DAY, June 6 1944., The Climatic Battle of World War II*. London: Simon & Schuster UK Ltd, 2016.
4. Beevor, Antony. *Ardennes 1944, Hitler's Last Gamble*. London: Penguin Books, 2016.
5. Caddick – Adams, Peter. *Snow & Steel, Battle of the Bulge 1944 – 1945*. London: Arrow Books, 2016.
6. Cole, Marshall Hugh. *United States Army in World War Two, The European Theater of Operations, The Ardennes: Battle of the Bulge*. Washington D.C.: Center of Military History United States Army, 1993.
7. Command and General Staff College, Ike Skelton Combined Arms Research Library, *World War II Operational Documents, World War II: A Chronology, World War II, December 1944*. pristup ostvaren 12. V. 2024. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll8/id/190/rec/18>
8. DiNicolo, Maria Gina. *The Black Panthers at War, The 761st Tank Battalion and General Patton's Drive on Germany*. Alexandria: St. John's Press, 2016.
9. Jessup Jr., John i Coakley, Robert. *A Guide to the Study and Use of Military History*. Washington D.C.: Centre of Military History, United States Army, 1988.
10. Lewis, Walter. „A Brief History of the 761st Tank Battalion in World War II“, *Negro History Bulletin*, 29. (1965.), 46., 1. XI. 1965. 46. pristup ostvaren 01. III. 2024. <https://www.proquest.com/openview/ca832314453621ff4a2ab7999da798f4/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1816372>
11. MacDonald, Brown Charles. *A Time for Trumpets, The Untold Story of the Battle of the Bulge*. New York: Perennial, HarperCollins Publishers, 2002.
12. Mann, Chris. *Velike bitke II. svjetskog rata*. Zagreb: Znanje 2014.
13. Pogue, Carlisle Forrest. *United States Army in World War Two, The European Theater of Operations, The Supreme Command*. Washington D.C.: Center of Military History, United States Army, 1989. pristup ostvaren 10. VII. 2023. https://history.army.mil/html/books/007/7-1/CMH_Pub_7-1.pdf

14. Rommel, Erwin. *The Rommel Papers*. London: Collins, St James's Place, 1953. pristup ostvaren 9. VII. 2023. <https://archive.org/details/ROMMELPAPERS/page/n497/mode/2up?view=theater>
15. Sasser, Wayne Charles. *The African – American 761st Tank Battalion in World War Two, Patton's Panthers*. New York: POCKET BOOKS, 2005.
16. Stewart, Winship Richard. *American Military History, The United States Army in a Global Era, 1917.- 2008*, 2. knjiga. Washington D.C.: Center of Military History, United States Army, 2010. pristup ostvaren 11. VII. 2023. https://history.army.mil/html/books/030/30-22/CMH_Pub_30-22.pdf
17. Wilson, E. Dale. “The Army's Segregated Tank Battalions in World War II”, *Army History, The Professional Bulletin of Army History* (1994.), br.32: 14-15. Pristup ostvaren 28. II. 2024. <https://www.history.army.mil/topics/afam/761TkBn-2.htm>
18. Winters, Dick Major. *Beyond Band of Brothers*. London: Ebury Press, 2011.